

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про природні монополії

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 30, ст.238)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 762-IV від 15.05.2003, ВВР, 2003, № 30, ст.247
№ 1280-IV від 18.11.2003, ВВР, 2004, № 12, ст.155
№ 1294-IV від 20.11.2003, ВВР, 2004, № 13, ст.181
№ 2339-IV від 13.01.2005, ВВР, 2005, № 9, ст.182
№ 2599-IV від 31.05.2005, ВВР, 2005, № 26, ст.349
№ 424-V від 01.12.2006, ВВР, 2007, № 9, ст.67}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 14-рп/2008 від 08.07.2008}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 800-VI від 25.12.2008, ВВР, 2009, № 19, ст.257
№ 1072-VI від 05.03.2009, ВВР, 2009, № 30, ст.417
№ 2289-VI від 01.06.2010, ВВР, 2010, № 33, ст.471
№ 2388-VI від 01.07.2010, ВВР, 2010, № 37, ст.496
№ 2467-VI від 08.07.2010, ВВР, 2010, № 48, ст.566
№ 2479-VI від 09.07.2010, ВВР, 2010, № 49, ст.571
№ 2592-VI від 07.10.2010, ВВР, 2011, № 10, ст.63
№ 2856-VI від 23.12.2010, ВВР, 2011, № 29, ст.272
№ 3038-VI від 17.02.2011, ВВР, 2011, № 34, ст.343
№ 3610-VI від 07.07.2011, ВВР, 2012, № 7, ст.53
№ 4220-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 29, ст.345
№ 4709-VI від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 7, ст.65
№ 4851-VI від 24.05.2012, ВВР, 2013, № 17, ст.148
№ 4910-VI від 07.06.2012, ВВР, 2013, № 18, ст.162
№ 4998-VI від 21.06.2012, ВВР, 2013, № 19-20, ст.186
№ 5400-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 40, ст.537
№ 663-VII від 24.10.2013, ВВР, 2014, № 22, ст.781}

{Щодо втрати чинності Закону № 2592-VI від 07.10.2010 додатково див. Закон № 763-VII від 23.02.2014, ВВР, 2014, № 12, ст.189}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1170-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.816
№ 499-VIII від 02.06.2015, ВВР, 2015, № 30, ст.289
№ 1540-VIII від 22.09.2016, ВВР, 2016, № 51, ст.833
№ 2019-VIII від 13.04.2017, ВВР, 2017, № 27-28, ст.312
№ 2189-VIII від 09.11.2017, ВВР, 2018, № 1, ст.1
№ 124-IX від 20.09.2019, ВВР, 2019, № 46, ст.295
№ 720-IX від 17.06.2020, ВВР, 2020, № 47, ст.408
№ 1054-IX від 03.12.2020
№ 2849-IX від 13.12.2022}

{У тексті Закону слова "засоби масової інформації" у всіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в Україні.

Метою цього Закону є забезпечення ефективності функціонування ринків, що перебувають у стані природної монополії, на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій та споживачів їх товарів.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

природна монополія - стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги) (далі - товари);

споживач товарів, що виробляються суб'єктами природних монополій, - фізична або юридична особа, яка придбаває товар, що виробляється (реалізується) суб'єктами природних монополій;

суб'єкт природної монополії - суб'єкт господарювання (юридична особа) будь-якої форми власності, який виробляє (реалізує) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії;

{Абзац четвертий частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4910-VI від 07.06.2012}

суміжний ринок - товарний ринок, що не перебуває у стані природної монополії, для суб'єктів якого реалізація вироблених товарів або використання товарів інших суб'єктів господарювання неможливе без безпосереднього використання товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

стимулююче регулювання - державне регулювання цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, що передбачає застосування визначених органом, який здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, параметрів регулювання, що мають довгостроковий термін дії, стимулює суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії до підвищення якості товарів та ефективності регульованої відповідно до цього Закону сфери діяльності з поступовим скороченням неефективних витрат та забезпечує створення умов для залучення інвестицій з метою сталого функціонування та розвитку;

{Частину першу статті 1 доповнено абзацом згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

регуляторна база активів - сукупна вартість активів суб'єкта природних монополій, суб'єкта господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії (які використовуються для сфери діяльності, що підлягає регулюванню відповідно до цього Закону), що визначається у порядку, затвердженому органом, який здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій;

{Частину першу статті 1 доповнено абзацом згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

регуляторна норма доходу - рівень дохідності на регуляторну базу активів, що встановлюється органом, який здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, у єдиному розмірі для всіх суб'єктів природних монополій відповідної сфери діяльності, суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії та у межах граничних рівнів, затверджених центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної цінової політики. Регуляторна норма доходу може встановлюватися органом, який здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, окремо для регуляторної бази активів, яка визначена на момент переходу до стимулюючого регулювання, та окремо для її частини, яка утворена після переходу до стимулюючого регулювання.

{Частину першу статті 1 доповнено абзацом згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

2. Терміни "суб'єкт господарювання", "конкуренція", "ринок товару (товарний ринок)", "товар", "органи влади", "органи адміністративно-господарського управління та контролю" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про захист економічної конкуренції".

{Частина друга статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1294-IV від 20.11.2003; в редакції Закону № 4910-VI від 07.06.2012}

Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають на товарних ринках України, які перебувають у стані природної монополії, та на суміжних ринках.

{Абзац перший частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4910-VI від 07.06.2012}

Передбачене цим Законом регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що діють на суміжних ринках, не застосовується до діяльності таких суб'єктів у сферах, що не належать до природних монополій та суміжних ринків, визначених цим Законом.

{Абзац другий частини першої статті 2 в редакції Закону № 4910-VI від 07.06.2012}

2. Законодавством про природні монополії можуть встановлюватися особливості регулювання діяльності суб'єктів природних монополій на окремих товарних ринках.

3. Дія положень розділу III цього Закону не поширюється на національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

{Статтю 2 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1540-VIII від 22.09.2016}

Стаття 3. Законодавство України про природні монополії

1. Законодавство України про природні монополії складається з цього Закону, Повітряного кодексу України, Кодексу торговельного мореплавства України, законів України "Про захист економічної конкуренції", "Про транспорт", "Про трубопровідний транспорт", "Про залізничний транспорт", "Про ринок електричної енергії", "Про державне регулювання у сфері комунальних послуг", "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг", "Про ринок природного газу", "Про питну воду та питне водопостачання", "Про теплопостачання", інших законів України, що встановлюють особливості здійснення господарської діяльності у сферах природних монополій.

{Частина перша статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1294-IV від 20.11.2003, № 2599-IV від 31.05.2005, № 3610-VI від 07.07.2011, № 663-VII від 24.10.2013, № 499-VIII від 02.06.2015, № 1540-VIII від 22.09.2016; в редакції Закону № 2019-VIII від 13.04.2017}

2. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить цей Закон, то застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ II

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

Стаття 4. Органи, які здійснюють державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що діють на суміжних ринках

{Назва статті 4 в редакції Законів № 3610-VI від 07.07.2011, № 4910-VI від 07.06.2012}

1. Державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, здійснюється національними комісіями регулювання природних монополій, які утворюються і функціонують відповідно до цього Закону з особливостями, встановленими законом.

{Абзац перший частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1540-VIII від 22.09.2016}

У випадках, встановлених законом, державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій може здійснюватися Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

{Абзац другий частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Якщо діяльність суб'єктів природних монополій, яка підлягає регулюванню згідно з цим Законом, спрямована на задоволення потреб окремого регіону, то функції державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, визначені цим Законом, можуть бути делеговані в установленому порядку Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям з наданням їм повноважень, передбачених статтею 14 цього Закону.

{Абзац четвертий частини першої статті 4 виключено на підставі Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

{Абзац п'ятий частини першої статті 4 виключено на підставі Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

Рішення щодо застосування стимулюючого регулювання у відповідній сфері приймається органом, який здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань формування політики у відповідній галузі та центральним органом виконавчої влади, що відповідає за реалізацію державної цінової політики.

{Частину першу статті 4 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

{Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

2. Державний контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції у сферах природних монополій здійснюється Антимонопольним комітетом України відповідно до його компетенції.

{Частина друга статті 4 із змінами, внесеними згідно з Законом № 1294-IV від 20.11.2003}

3. Громадський контроль за діяльністю суб'єктів природних монополій здійснюють об'єднання споживачів у порядку, встановленому законодавством.

Органи, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, сприяють здійсненню об'єднаннями споживачів громадського контролю за діяльністю суб'єктів природних монополій.

Стаття 5. Сфери діяльності суб'єктів природних монополій

1. Відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у таких сферах:

транспортування нафти і нафтопродуктів трубопроводами;

транспортування природного і нафтового газу трубопроводами;

{Абзац третій частини першої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

розподіл природного і нафтового газу трубопроводами;

{Частину першу статті 5 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності із зберігання природного газу (ліцензійними умовами);

{Частину першу статті 5 доповнено абзацом згідно із Законом № 2467-VI від 08.07.2010}

транспортування інших речовин трубопровідним транспортом;

передачі електричної енергії;

{Абзац сьомий частини першої статті 5 в редакції Закону № 4998-VI від 21.06.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2019-VIII від 13.04.2017}

розподілу електричної енергії (передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами;

{Частина першу статті 5 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування;

управління повітряним рухом;

{Абзац частини першої статті 5 виключено на підставі Закону № 1280-IV від 18.11.2003}

централізованого водопостачання, централізованого водовідведення;

{Абзац дванадцятий частини першої статті 5 в редакції Закону № 2189-VIII від 09.11.2017}

транспортування теплової енергії;

{Абзац частини першої статті 5 в редакції Закону № 2479-VI від 09.07.2010}

спеціалізованих послуг на внутрішньому водному транспорті, у морських портах, морських рибних портах та аеропортах відповідно до переліку, визначеного Кабінетом Міністрів України;

{Абзац частини першої статті 5 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

{Абзац п'ятнадцятий частини першої статті 5 виключено на підставі Закону № 2189-VIII від 09.11.2017}

технічного обслуговування і експлуатації мереж ефірного телемовлення, мереж ефірного радіомовлення, ефірної багатоканальної електронної комунікаційної мережі.

{Частина першу статті 5 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

2. Зведений перелік суб'єктів природних монополій ведеться Антимонопольним комітетом України на підставі реєстрів суб'єктів природних монополій у сфері житлово-комунального господарства, що формуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, а в інших сферах, в яких діють суб'єкти природних монополій, - національними комісіями регулювання природних монополій у відповідній сфері або органами виконавчої влади, що здійснюють функції такого регулювання до створення зазначених комісій.

{Частина друга статті 5 в редакції Закону № 4910-VI від 07.06.2012}

Стаття 6. Суміжні ринки

До суміжних ринків, що регулюються відповідно до цього Закону, належать:

постачання природного газу та інших речовин, транспортування яких здійснюється трубопровідним транспортом;

{Абзац третій статті 6 виключено на підставі Закону № 2467-VI від 08.07.2010}

внутрішні та міжнародні перевезення пасажирів та вантажів залізничним, повітряним, внутрішнім водним та морським транспортом;

{Абзац четвертий статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1054-IX від 03.12.2020}

виробництво електричної енергії в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії (ліцензійними умовами);

постачання електричної енергії споживачам;

{Абзац шостий частини першої статті 6 в редакції Закону № 2019-VIII від 13.04.2017}

виробництво теплової енергії (крім випадків, коли вона використовується виключно для внутрішньовиробничих потреб) в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва теплової енергії (ліцензійними умовами);

{Абзац восьмий статті 6 виключено на підставі Закону № 1280-IV від 18.11.2003}

постачання теплової енергії;

{Статтю 6 доповнено абзацом згідно із Законом № 2479-VI від 09.07.2010}

продаж природного газу (у тому числі нафтового (попутного) газу та газу (метану) вугільних родовищ) власного видобутку в обсягах, що перевищують рівень, установлений ліцензійними умовами.

{Статтю 6 доповнено абзацом згідно із Законом № 2467-VI від 08.07.2010}

{Абзац одинадцятий статті 6 виключено на підставі Закону № 2189-VIII від 09.11.2017}

Стаття 7. Ліцензування діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках

Діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.

В умовах та правилах здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках (ліцензійних умовах) визначаються зобов'язання суб'єктів природних монополій з надання технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта будівництва згідно з вимогами законодавства.

{Статтю 7 доповнено частиною другою згідно із Законом № 3038-VI від 17.02.2011}

Стаття 8. Предмет державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій

{Назва статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

Предметом державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій згідно з цим Законом є:

{Абзац перший статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

ціни (тарифи) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

доступ споживачів до товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

інші умови здійснення підприємницької діяльності у випадках, передбачених законодавством.

Стаття 9. Принципи державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій

{Назва статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

1. Державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій здійснюється на основі таких принципів:

{Абзац перший частини першої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

гласності та відкритості процедур регулювання;

адресності регулювання, його спрямованості на конкретний суб'єкт природної монополії;

самоокупності суб'єктів природних монополій;

стимулювання підвищення якості товарів і задоволення попиту на них;

забезпечення захисту прав споживачів;

підвищення ефективності функціонування суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії шляхом застосування стимулюючого регулювання.

{Частину першу статті 9 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

2. У разі застосування стимулюючого регулювання орган, який регулює діяльність суб'єктів природних монополій, враховує:

витрати відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності (крім амортизації та витрат, визначених частиною третьою цієї статті);

витрати на амортизацію активів, які розраховані відповідно до методів нарахування амортизації, груп активів та строку їх корисного використання, визначених органами, що здійснюють державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій;

податки і збори (обов'язкові платежі) до бюджетів та державних цільових фондів;

регуляторну базу активів;

регуляторну норму доходу;

віддаленість різних груп споживачів від місця виробництва товарів;

якість товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

державні дотації та інші форми державної підтримки, гранти, внески споживачів.

В іншому разі орган, який здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, під час регулювання цін (тарифів) на товари суб'єкта природної монополії враховує:

витрати, які згідно з Податковим кодексом України враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств (крім витрат, визначених частиною третьою цієї статті);

податки і збори (обов'язкові платежі) до бюджетів та державних цільових фондів;

вартість основних засобів, амортизацію, потреби в інвестиціях, визначених у встановленому порядку;

очікуваний прибуток від можливої реалізації товарів за різними цінами (тарифами);

віддаленість різних груп споживачів від місця виробництва товарів;

якість товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

державні дотації та інші форми державної підтримки.

Органи, які здійснюють державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, у межах своїх повноважень у разі застосування стимулюючого регулювання визначають для цілей встановлення цін (тарифів) групи активів, включених до регуляторної бази, строк їх корисного використання та метод нарахування амортизації таких активів.

Для визначення регуляторної бази активів під час переходу до стимулюючого регулювання суб'єктом оціночної діяльності згідно із законодавством одноразово проводиться незалежна оцінка активів, що використовуються для здійснення регульованої відповідно до цього Закону

сфери діяльності суб'єктів природних монополій, суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії за методикою оцінки, що визначається органом державної влади, який здійснює державне регулювання оціночної діяльності, за погодженням з органом, який здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері комбінованого виробництва електричної та теплової енергії. Звіт про оцінку таких активів підлягає обов'язковому рецензуванню рецензентами, які працюють в органі державної влади, який здійснює державне регулювання оціночної діяльності.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1072-VI від 05.03.2009, № 2856-VI від 23.12.2010; в редакції Закону № 4998-VI від 21.06.2012}

3. При регулюванні цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій не враховуються:

суми безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;

суми визнаних штрафів, пені, неустойки;

суми коштів або вартість товарів, що добровільно перераховуються (передаються) іншим юридичним та фізичним особам, у тому числі у вигляді фінансової або матеріальної допомоги, включаючи благодійну, спонсорську та шефську допомогу;

суми нестачі та втрат від псування цінностей;

вартість реалізованих виробничих запасів;

витрати з утримання об'єктів соціально-культурного призначення, крім виняткових випадків, які визначаються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 9 доповнено частиною згідно із Законом № 1072-VI від 05.03.2009}

4. Органи, які здійснюють державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, при прийнятті рішень щодо такого регулювання враховують інформацію про діяльність суб'єкта природної монополії, надану об'єднаннями споживачів, суб'єктами природних монополій, іншими заінтересованими особами, про результати оприлюднення та відкритих слухань щодо зміни цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій. Порядок оприлюднення інформації та відкритих слухань щодо зміни цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій визначається тими органами, на які відповідно до Закону України "Про ціни і ціноутворення" покладається затвердження або регулювання цін (тарифів).

{Частина статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2339-IV від 13.01.2005, № 3610-VI від 07.07.2011}

Стаття 10. Обов'язки суб'єктів природних монополій

1. Суб'єкти природних монополій зобов'язані:

дотримуватися встановленого порядку ціноутворення показників безпеки та якості товару, а також інших умов та правил здійснення підприємницької діяльності, визначених у ліцензіях на здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках;

{Абзац другий частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

вести окремий бухгалтерський облік за кожним видом діяльності, що підлягає ліцензуванню;

забезпечувати на недискримінаційних умовах реалізацію вироблених ними товарів споживачам, а також не чинити перешкод для реалізації угод між виробниками, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, та споживачами;

надавати органам, які регулюють їх діяльність, документи та інформацію, необхідні для виконання цими органами своїх повноважень, в обсягах та у строки, встановлені відповідними органами;

забезпечувати посадовим особам органів, які регулюють їх діяльність, доступ до документів та інформації, необхідних для здійснення цими органами своїх повноважень, а також до об'єктів, устаткування та земельних ділянок, що є у їх власності або у користуванні;

надавати на вимогу органів місцевого самоврядування інформацію про наявні потужності із забезпечення об'єктів будівництва та інженерні мережі (споруди);

{Частину першу статті 10 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3038-VI від 17.02.2011}

забезпечувати надання технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта будівництва у порядку та строки, встановлені законодавством.

{Частину першу статті 10 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3038-VI від 17.02.2011}

{Абзац дев'ятий частини першої статті 10 виключено на підставі Закону № 4220-VI від 22.12.2011}

{Абзац десятий частини першої статті 10 виключено на підставі Закону № 4220-VI від 22.12.2011}

оприлюднювати і надавати інформацію за запитом відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації".

{Частину першу статті 10 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

2. Суб'єкти природних монополій не можуть вчиняти дії, які призводять або можуть призвести до неможливості виробництва (реалізації) товарів, щодо яких здійснюється регулювання відповідно до цього Закону, або до заміни їх іншими товарами, не однаковими за

споживчими характеристиками.
{Частина третю статті 10 виключено на підставі Закону № 4851-VI від 24.05.2012}

Розділ III
НАЦІОНАЛЬНІ КОМІСІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ
МОНОПОЛІЙ

Стаття 11. Утворення та ліквідація національних комісій регулювання природних монополій

1. Національні комісії регулювання природних монополій (далі - комісії) є державними колегіальними органами, які утворюються та ліквідуються Президентом України.

Комісії підпорядковуються Президенту України, підзвітні Верховній Раді України.

{Абзац другий частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

Комісії діють на підставі положень, що затверджуються Президентом України.

У випадках, передбачених положеннями про комісії, комісії можуть створювати та ліквідовувати свої територіальні органи. Територіальні органи діють на підставі положень, що затверджуються комісіями. Комісія, її центральний апарат та її територіальні органи становлять систему органів такої комісії, яку очолює Голова комісії. Комісії є юридичними особами, мають поточні та вкладні (депозитні) рахунки в установах банку, печатки із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням.

{Абзац четвертий частини першої статті 11 в редакції Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

2. Комісія як колегіальний орган утворюється у складі Голови комісії та шести членів комісії.

Голова, члени комісії призначаються на посади та звільняються з посад Президентом України шляхом видання відповідного указу.

Комісія є правомочною з моменту призначення більше половини її загального кількісного складу.

Основною формою роботи комісій як колегіального органу є засідання.

Засідання комісії є правомочним, якщо на ньому присутні більше половини її загального кількісного складу. Рішення комісії вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість від загального кількісного складу комісії. Голова, члени комісії мають по одному голосу кожен.

Голова комісії:

- 1) очолює систему комісії та керує її діяльністю;
- 2) затверджує Регламент комісії;
- 3) координує роботу членів комісії, розподіляє обов'язки між членами комісії за відповідними напрямками щодо виконання покладених на комісію завдань;
- 4) скликає і проводить засідання комісії, вносить питання до розгляду на її засіданнях, підписує протоколи засідань та рішення комісії, затверджує порядок денний засідання комісії;
- 5) призначає на посади та звільняє з посад згідно із законодавством керівників та працівників центрального апарату комісії;
- 6) здійснює керівництво діяльністю територіальних органів комісії, призначає на посади та звільняє з посад у встановленому законодавством порядку керівників та працівників цих органів;
- 7) здійснює в установленому порядку представницькі функції щодо діяльності комісії;
- 8) має право без спеціальних дозволів представляти комісію у суді;
- 9) представляє інтереси комісії у Кабінеті Міністрів України, має право брати участь у засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу;
- 10) подає Президенту України пропозиції щодо призначення на посади та звільнення з посад членів комісії;
- 11) видає накази, розпорядження та доручення з питань, що належать до його компетенції;
- 12) у встановленому законодавством порядку присвоює працівникам комісії ранги державних службовців, застосовує заходи заохочення, притягнення їх до дисциплінарної відповідальності;
- 13) затверджує кадровий резерв центрального апарату та керівників територіальних органів комісії;
- 14) затверджує структуру центрального апарату та територіальних органів комісії;
- 15) затверджує положення про структурні підрозділи центрального апарату комісії;
- 16) здійснює інші повноваження відповідно до законодавства.

{Частина друга статті 11 в редакції Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

3. Термін повноважень Голови, члена комісії становить шість років.

Одна й та ж особа не може бути Головою та/або членом комісії більше двох термінів підряд.

Гранична чисельність працівників комісії затверджується Президентом України. Штатний розпис комісії затверджується Головою комісії за погодженням з Міністерством фінансів України. Структура комісії затверджується Головою відповідної комісії в межах видатків, передбачених у Державному бюджеті України.

{Частина третя статті 11 в редакції Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

4. Голова, член комісії може бути звільнений з посади у разі подання заяви про відставку, неможливості виконання обов'язків за станом здоров'я, припинення громадянства України, грубого порушення службових обов'язків, набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно такої особи за вчинення кримінального правопорушення, наявності інших підстав, передбачених законами.

{Абзац перший частини четвертої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Повноваження Голови, члена комісії припиняються у разі його смерті, визнання безвісно відсутнім або оголошення померлим.

Не можуть бути підставами для звільнення Голови, члена комісії набуття повноважень новообраним Президентом України.

Після закінчення строку повноважень Голова або член комісії продовжує виконувати свої обов'язки до призначення нового відповідно Голови або члена комісії.

{Частина четверта статті 11 в редакції Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

5. Організаційно-технічну та іншу роботу щодо забезпечення діяльності комісій здійснюють їх апарати відповідно до положень про комісії.

6. На членів комісій та на працівників апаратів комісій поширюється правовий статус державних службовців.

{Стаття 11 в редакції Закону № 2592-VI від 07.10.2010}

Стаття 11¹. Вимоги до Голови, членів комісій

1. Головою, членом комісії може бути громадянин України, який має повну вищу (профільну, економічну або юридичну) освіту, досвід роботи на керівних посадах не менше трьох років упродовж останніх десяти років.

2. Голова, член комісії не може бути власником корпоративних прав суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, у сфері діяльності відповідних комісій.

{Закон доповнено статтею 11¹ згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

Стаття 12. Завдання комісій

Основними завданнями комісій є:

регулювання діяльності суб'єктів природних монополій;

сприяння створенню умов, які забезпечують за рахунок виникнення та розвитку конкуренції виведення товарного ринку із стану природної монополії, що дасть можливість ефективніше задовольняти попит, а також сприяння розвитку конкуренції на суміжних ринках;

формування цінової політики у відповідній сфері регулювання;

сприяння ефективному функціонуванню товарних ринків на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій та споживачів товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій.

Стаття 13. Функції комісій

Комісії відповідно до покладених на них завдань:

розробляють та затверджують спеціальні умови і правила здійснення підприємницької діяльності суб'єктами природних монополій та суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, контролюють їх дотримання, вживають у встановленому порядку заходів щодо запобігання порушенням цих умов і правил;

видають у встановленому порядку суб'єктам природних монополій та суб'єктам господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, ліцензії на здійснення відповідних видів підприємницької діяльності;

розробляють та затверджують порядок визначення регуляторної бази активів;

{Статтю 13 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

встановлюють регуляторну норму (регуляторні норми) доходу та параметри регулювання, що мають довгостроковий строк дії, для цілей стимулюючого регулювання;

{Статтю 13 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 4998-VI від 21.06.2012}

формують у відповідних сферах природних монополій цінову політику, визначають умови доступу споживачів до товарів, що виробляються суб'єктами природних монополій;

подають відповідним державним органам пропозиції щодо укладання державних контрактів, розробки показників якості товарів і послуг та пропозиції щодо регулювання інвестиційних процесів у сферах природних монополій;

{Абзац сьомий статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

визначають суб'єктів природних монополій, діяльність яких регулюється відповідно до цього Закону, та складають і ведуть реєстри таких суб'єктів природних монополій у відповідній сфері;

{Абзац статті 13 в редакції Закону № 4910-VI від 07.06.2012}

беруть участь у розробці та вносять у встановленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства про природні монополії;

інформують громадськість через медіа про свою діяльність і діяльність суб'єктів природних монополій, оприлюднюють і надають інформацію за запитами відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації";

{Абзац десятий статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

публікують щорічні доповіді про результати своєї діяльності та діяльності суб'єктів природних монополій;

передають до відповідних державних органів матеріали про порушення чинного законодавства;

здійснюють інші функції, що випливають з покладених на них завдань.

Стаття 14. Повноваження комісій

Комісії мають право:

отримувати від суб'єктів природних монополій, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб інформацію, необхідну для здійснення покладених на них функцій;

{Абзац другий статті 14 в редакції Закону № 4910-VI від 07.06.2012}

приймати в межах своєї компетенції у порядку, встановленому положеннями про комісії, рішення, що є обов'язковими для виконання суб'єктами природних монополій;

приймати рішення про накладання штрафів на суб'єктів природних монополій у випадках, передбачених цим Законом;

складати протоколи про порушення посадовими особами суб'єктів природних монополій законодавства про природні монополії відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення;

застосовувати у встановленому законом порядку відповідні санкції до суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, за порушення ними умов та правил здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках (ліцензійних умов);

приймати з питань, що належать до їх компетенції, нормативно-правові акти, контролювати їх виконання;

{Абзац сьомий статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

встановлювати для суб'єктів природних монополій у порядку, визначеному комісіями, вимоги щодо здійснення ними підприємницької діяльності, яка не належить до сфери природних монополій, у разі, якщо ця діяльність має вплив на ринок, що перебуває у стані природної монополії;

звертатися до суду з відповідними позовними заявами у разі порушення суб'єктами природних монополій та суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, норм цього Закону.

{Абзац дев'ятий статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003}

Стаття 15. Рішення комісій

1. Рішення комісій приймаються на засіданнях, які проводяться у формі закритих або відкритих слухань. У разі розгляду питань, що мають важливе суспільне значення, засідання проводяться у формі відкритих слухань, в яких беруть участь представники суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, об'єднань споживачів і громадськості.

Рішення комісії приймається більшістю голосів від її загального кількісного складу. Голова, інший член відповідної комісії має один голос.

{Абзац другий частини першої статті 15 в редакції Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

При прийнятті рішень має забезпечуватися додержання прав і законних інтересів громадян, підприємств і суспільства.

{Абзац частини першої статті 15 в редакції Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

Рішення комісій, які є нормативно-правовими актами, підлягають обов'язковій державній реєстрації в установленому законодавством порядку, за винятком рішень з питань встановлення цін та тарифів (крім встановлення цін та тарифів для населення) і функціонування оптового ринку електричної енергії. Рішення комісій, які є нормативно-правовими актами, не потребують узгодження з іншими органами державної влади, крім випадків, передбачених законом. Проекти рішень комісій, які є нормативно-правовими актами, оприлюднюються в порядку, передбаченому Законом України "Про доступ до публічної інформації".

{Абзац частини першої статті 15 в редакції Закону № 3610-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

Рішення комісій, які відповідно до закону є регуляторними актами (крім рішень щодо встановлення тарифів та інших рішень, передбачених законом), розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності".

{Частину першу статті 15 доповнено абзацом згідно із Законом № 2388-VI від 01.07.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3610-VI від 07.07.2011, № 2019-VIII від 13.04.2017}

Рішення комісій підлягають виконанню у визначені ними терміни.

Рішення у справах, пов'язаних з порушеннями законодавства про природні монополії, які впливають на суспільні інтереси, підлягають опублікуванню у медіа не пізніше ніж через місяць з дня їх прийняття.

Вплив у будь-який спосіб на члена комісії або працівника її апарату з метою перешкоджання виконанню ним посадових обов'язків або прийняття неправомірного рішення тягне за собою відповідальність, передбачену законодавством України.

2. У разі незгоди з рішенням комісії суб'єкти природних монополій, суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, об'єднання споживачів та інші заінтересовані особи мають право у місячний термін з дня одержання копії рішення оскаржити його у судовому порядку.

Оскарження рішень комісій у судовому порядку не зупиняє їх виконання.

Суд за клопотанням суб'єктів, визначених у абзаці першому цієї частини, або за своєю ініціативою може зупинити виконання рішення комісії на час розгляду справи в суді.

{Абзац третій частини другої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003}

Рішення комісій щодо накладання штрафів на суб'єктів природних монополій виконуються в порядку, передбаченому статтею 17 цього Закону.

Стаття 15¹. Відкритість діяльності комісій

1. Комісії забезпечують відкритість своєї діяльності.

2. Порядок денний засідань комісій підлягає оприлюдненню на офіційному веб-сайті відповідної комісії не пізніше ніж за три робочі дні до дня проведення засідання.

3. Рішення комісій та документи, ухвалені комісіями, підлягають оприлюдненню на офіційному веб-сайті відповідної комісії не пізніше ніж через п'ять робочих днів після дня проведення засідання.

4. Комісії співпрацюють з організаціями, які представляють інтереси споживачів, інформують такі організації та споживачів про діяльність суб'єктів природних монополій і суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках.

5. Споживачі та будь-які заінтересовані особи мають право звертатися до комісій з питань, що належать до компетенції комісій. Комісії розглядають такі звернення та дають відповідь заявникам у встановленому порядку.

6. Комісії інформують громадськість про результати своєї роботи, оприлюднюють і надають інформацію за запитом відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації".

{Частина шоста статті 15¹ в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

7. Комісії публікують на офіційному веб-сайті відповідної комісії річні звіти про роботу комісії не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним.

{Закон доповнено статтею 15¹ згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

Стаття 16. Фінансування діяльності комісій

1. Фінансування діяльності комісій здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

2. Плата за послуги, що надаються комісіями фізичним та юридичним особам у випадках, визначених законами України, зокрема плата за надання ліцензій на провадження певних видів господарської діяльності, зараховується до Державного бюджету України згідно із законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

{Стаття 16 в редакції Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

Стаття 16¹. Науково-методичне та інформаційне забезпечення діяльності комісій

1. Комісії для виконання покладених на них завдань можуть утворювати консультативні та інші дорадчі органи. Положення про такі органи затверджуються комісіями.

2. Комісії для науково-методичного та інформаційного забезпечення своєї діяльності, у тому числі збалансування у процесі діяльності комісій інтересів суб'єктів природних монополій, суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, споживачів товарів і послуг, можуть залучати вчених, експертів, консультантів, представників громадськості.

{Розділ V доповнено статтею 16¹ згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

Розділ IV

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ, ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ ТА ОРГАНІВ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття 17. Накладання штрафів на суб'єктів природних монополій

1. Національні комісії регулювання діяльності суб'єктів природних монополій накладають штрафи на суб'єктів природних монополій за:

несвоєчасне надання інформації органам, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, - у розмірі до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

ненадання інформації органам, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, або надання завідомо недостовірних даних - у розмірі до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

невиконання або несвоєчасне виконання рішень органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, та порушення умов та правил здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках (ліцензійних умов) - у розмірі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Абзац п'ятий частини першої статті 17 виключено на підставі Закону № 1540-VIII від 22.09.2016}

Штрафи на суб'єктів природних монополій, що провадять діяльність на ринках електричної енергії та/або на ринку природного газу, накладаються за порушення та в розмірах, визначених законами України "Про ринок електричної енергії" і "Про ринок природного газу" відповідно.

{Частину першу статті 17 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1540-VIII від 22.09.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2019-VIII від 13.04.2017}

2. Сума штрафів, накладених на суб'єктів природних монополій, зараховується до Державного бюджету України.

3. Суб'єкти природних монополій, на які накладено штраф, сплачують його у тридцятиденний термін з дня одержання рішення про накладення штрафу.

За кожен день прострочення сплати штрафу нараховується пеня у розмірі одного відсотка суми штрафу.

У разі відмови суб'єктів природних монополій від сплати штрафу штраф стягується за рішенням суду.

{Абзац третій частини третьої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003}

Стаття 18. Відповідальність посадових осіб суб'єктів природних монополій

Посадові особи суб'єктів природних монополій несуть адміністративну відповідальність за невиконання або несвоєчасне виконання рішень органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, ненадання чи несвоєчасне надання інформації цим органам або надання завідомо недостовірних даних у порядку, передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Стаття 19. Вилучення незаконно одержаних прибутку, виручки та відшкодування збитків

1. Прибуток, одержаний суб'єктами природних монополій у результаті порушення норм цього Закону, вилучається в судовому порядку до Державного бюджету України.

Виручка, одержана суб'єктами природних монополій у результаті порушення встановлених органами, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, рівня цін (тарифів) вилучається до відповідного бюджету згідно з законодавством про ціни і ціноутворення.

2. Збитки, завдані діяльністю чи бездіяльністю суб'єктів природних монополій у результаті порушення норм цього Закону, підлягають відшкодуванню у порядку, передбаченому цивільним законодавством України.

Стаття 20. Відповідальність органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій та їх посадових осіб

1. Збитки, завдані в результаті прийняття неправомірних рішень, дій чи бездіяльності органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, що порушують норми цього Закону, підлягають відшкодуванню у порядку, передбаченому цивільним законодавством України.

2. Посадові особи органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, у тому числі за розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, несуть відповідальність у порядку, визначеному законами України.

Розділ V ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Встановити, що органи, які виконують окремі функції регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, продовжують їх виконувати до створення національних комісій регулювання природних монополій.

3. Доручити Кабінету Міністрів України у двомісячний термін після введення в дію Закону України "Про природні монополії":

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом;

привести нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону;

розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Законом.

{Пункт 4 розділу V виключено на підставі Закону № 3610-VI від 07.07.2011}

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ
20 квітня 2000 року
№ 1682-III

Про природні монополії
Закон України від 20.04.2000 № 1682-III
Редакція від **31.03.2023**, підстава — [2849-IX](#)
Постійна адреса:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/1682-14>

Законодавство України
станом на 10.11.2023
чинний

1682-14

Публікації документа

- Урядовий кур'єр від 24.05.2000
- Офіційний вісник України від 26.05.2000 — 2000 р., № 19, стор. 7, стаття 772, код акта 15868/2000
- Голос України від 06.06.2000
- Відомості Верховної Ради України від 28.07.2000 — 2000 р., № 30, стаття 238